

GEN. STÁB ČS. LIDOVÉ ARMÁDY
OPERAČNÍ SPRÁVA

64/10

22. 11. 1962
Rojden generál

Přísně tajné, zvláštní důležitost

Cj. 00-10081/22-15-62

64/9

Generálporučík
Mladou Kovale
Počet listů: 26
25. 11. 1962
P

ORGANIZAČNÍ PRINCIPY ČSLA.

č.j. 0010081 / ZD OS

Výtisk č. 1

Počet listů: 26

22. listopad 1962

ORGANIZAČNÍ PRINCIPY ČSLA

1) Základní principy výstavby a organizace ČSLA-

Organizační principy ČSLA vycházejí z aplikací společné socialistické vojenské doktríny. Řídí se tedy zásadami této společné doktríny a jsou ovlivňovány na jedné straně cíli, kterých se chce dosáhnout v příští možné válce a na druhé straně úrovní vojenského umění a lidskými i materiálními zdroji státu.

Nejkonkrétnějším výrazem toho, jak aplikovat zásady socialistické vojenské doktríny pro činnost vojsk jsou vojenské řády.

a) Pro organizační principy ČSLA jsou jedním z hlavních podkladů ustanovení Polního řádu čs. ozbrojených sil, který vymezuje pojmy různých druhů boje a stanoví, že útočný boj je základním a hlavním druhem boje, kterým jedině se může dosáhnout vítězství nad nepřítelem. Z toho plyne první základní these výstavby ČSLA: budovat armádu takovou, která kromě jiných druhů boje je především schopna vést útočný boj.

b) Z úlohy a místa ČSLA v rámci obranného systému států Varšavské smlouvy a z konkrétního úkolu uloženého ČSLA Hlavním velením Spojených ozbrojených sil vyplývá druhá these: naše armáda musí být budována v takovém složení, aby byla schopna vést samostatnou frontovou operaci. Z první základní these pak vyplývá, že musí být schopna vést především útočnou frontovou operaci. Časové možnosti zasazení dalšího operačního sledu v našem prostoru pak určují pro případ nenedáležho napadení dobu 10-12 dnů, po kterou bude nutno vést první operaci zcela samostatně.

c) Vezmeme-li v úvahu úmysl západních imperialistických sil, napadnout socialistické státy nenadálým útokem s cílem dosáhnout překvapení a tak získat vážnou výhodu v počátečním období války, dojdeme k závěru, že by bylo účelné mít v době míru ozbrojené síly na válčišti v složení, které by umožnilo dosáhnout hlavního cíle počátečního období války těmito silami, bez nutnosti doplnit je mobilizací. To je však pro kterýkoliv stát ekonomicky neúčinné. Proto se v době míru udržují takové ozbrojené síly, které jsou schopny včas provést jaderný úder, odrazit nenadálé vzdušné napadení a vést aktivní pozemní a vzdušné operace. Tyto síly musí být schopny rychle zvyšovat sílu úderů tím, že zasazují do sražení další zmobilizované svazky a svazy.

V strategickém rámci je třeba mít v míru takové ozbrojené síly, které by byly schopny hned v prvních hodinách války získat strategickou iniciativu a zabezpečit dosažení bližšího strategického cíle.

Z celkového potřebného množství ozbrojených sil, schopných řešit strategické cíle, udržují se v stálé bojové pohotovosti

- síly a prostředky strategického určení v složení potřebném k dosažení cílů války,
- systém PVOS a
- určitá část ostatních ozbrojených sil.

Z toho část svazů a svazků pozemních vojsk a letectva, která je určena k vedení prvních operací a rozložena v přihraničních prostorech, je třeba udržovat v složení, které by zabezpečilo splnění hlavních úkolů počátečního období války. Druhá část těchto sil musí mít krátké lhůty zmobilizování, tak aby tato vojska mohla být zasazena již v prvních operacích počátečního období války.

V strategickém rámci jsou pak ještě ozbrojené síly, které mají delší mobilizační lhůty a jsou určeny k živení operací v dalším průběhu války, k doplňování fronty a k vytváření nových svazků a svazů. Tato vojska mohou být předurčena pro třetí operační sled, pro druhý strategický sled a pro další strategické sledy.

Pod pojmem prvního strategického sledu rozumíme hlavní uskupení ozbrojených sil státu (koalice států), složené z raketového vojska, letectva, sil a prostředků PVOS, z pozemních vojsk mírové doby a také z vojsk mobilizovaných na celém území státu (koalice) a určených k vedení operací v prvním období války, v jehož průběhu se předpokládá dosáhnout bližšího vojensko-politického cíle, tj. rozbít značnou část ozbrojených sil nepřítele, vyřadit z války řadu členů nepřátelské koalice a vážně narušit vojensko-ekonomický potenciál nepřátelské koalice.

Vymezení sestavy prvního strategického sledu vychází ze soudobého chápání počátečního období války, jehož hlavním obsahem je vést aktivní boj, zaměřený na dosažení bližšího strategického úkolu, kterým rozumíme rozdrčení hlavních strategických sestav ozbrojených sil nepřítele, ovládnutí důležitých hospodářských oblastí a oblastí rozvinování nepřátelských sil.

První strategický sled se může členit na 2 i více operačních sledů.

První operační sled je hlavní jádro prvního strategického sledu; jeho úkolem je odrazit nenadálý útok nepřítele a provést první operace. Udržuje se obvykle v plné bojové pohotovosti již v době míru na válčištích.

Další operační sledy se tvoří z vojsk, která mají stanovené delší lhůty na zmobilizování, soustředění a rozvinutí na příslušných válčištích.

Z těchto obecných zásad vyplývá místo naší armády v rámci prvního strategického sledu Spojených ozbrojených sil na Evropském válčišti. Vzhledem k možnosti nenadálého útoku se strany ozbrojených sil NATO, s nimiž jsme v dotyku, je nutno tvrdě posuzovat všechna vojska ČSLA jako součást prvního operačního sledu.

K splnění úkolu ČSLA by proto měla být udržována v stálé bojové pohotovosti nejen naše raketová vojska, systém PVOS a letectvo, ale i všechny svazy pozemních vojsk. To však není pro náš stát z mnoha důvodů únosné. Proto musíme počítat

s tím, že i když naše armáda je součástí prvního operačního sledu, bude mít vždy část vojsk v době míru na zkrácených počtech, že bude doplňována a část vojsk stavěna v mobilizaci, ovšem v nejkratších mobilizačních lhůtách.

Ekonomický rámeček a lidské rezervy našeho státu nedovolují počítat se stavěním dalších operačních a strategických sledů. Rámeček frontu je pro nás konečný a musíme se omezit i v dalším průběhu války pouze na doplňování ztrát vojsk tohoto jediného frontu.

Z dílčích závěrů ad a), b), c) plyne toto pojetí potřebného složení a pohotovosti ČSLA:

A) S l o ž e n í :

a) Front v složení dvou až tří vševojskových armád a frontových záloh s nutnými frontovými prostředky, především útvary a svazky raketového vojska, vojsk PVO, spojovacího, ženijního a chemického vojska a s frontovým týlem, vybaveným především prostředky automobilní a potrubní dopravy, železničním vojskem, silničními a mostními útvary a svazky, útvary a zařízeními zdravotnické služby, tj. vojska a týly vcelku zabezpečující provedení samostatné útočné frontové operace.

Armády by měly mít po 4-5 vševojskových svazcích (z toho po 2 tankových), armádní prostředky a armádní tyl, tedy celkem nejméně 16 vševojskových divizí včetně frontové zálohy. (Frontové prostředky podrobně viz čj. 0012525/19/ZD/61)

b) Letecká armáda, vybavená stíhacím, stíhacím-bombardovacím, bombardovacím, průzkumným, výsadkovým a dopravním letectvem, s příslušným leteckým týlem, v minimálním složení: 4-5 stíhacích leteckých divizí, 2-3 stíhací bombardovací, 1 bombardovací, 2 pluky pro taktický průzkum, 1 pluk pro operační průzkum, 1 dopravní výsadková divize, 1 dopravní zásobovací divize.

c) Vojska protivzdušné obrany státu, v složení protiletadlového (v budoucnu protiraketového) raketového vojska, stíhacího letectva, radiotechnického vojska a potřebných zabezpečovacích a týlových jednotek a zařízení.

d) Svazky, útvary, ústavy a zařízení teritoriálního charakteru, zabezpečující:

- doplňování a zásobování frontu a teritoriálních vojsk a zařízení,
- odsuny lidí a materiálu z fronty, léčení lidí a opravy bojové techniky a materiálu,
- výcvik dalších záloh a branců,
- sledování radiační situace a odstranění následků napadení nepřítele na teritoriální vojska a zařízení,
- udržování a řízení provozu na komunikacích a spojích, včetně jejich údržby a obnovy.

Poznámka:

- podrobný přehled útvarů, svazků a týlových prostředků k zabezpečení frontové operace viz čj. 0012525/19/1961/ZD,
- k činnosti na teritoriu pro civilní potřebu a zčásti i pro vojenské potřeby bude nutno využít kromě vojenských i civilních prostředků jednotlivých rezortů státní správy.

B) P o h o t o v o s t :

Vojska ČSLA jako součást 1. operačního sledu Spojených ozbrojených sil plní současně i funkci krytu v pojetí nejen krytu území ČSSR, ale jako součást celkového krytu území států Varšavské smlouvy.

V soudobých podmínkách dostává pojem krytu nový obsah. Proti dřívějším požadavkům, kdy kryt se v podstatě omezoval na přikrytí státních hranic více méně pasivním způsobem, jsou v soudobých podmínkách úkoly krytu mnohem obsažnější.

Kryt je nutno uskutečňovat v strategickém rámci, v němž kromě zásadní funkce strategických raketových vojsk a letectva hraje nejdůležitější úlohu první operační sled. Úkoly krytu plní část sil prvního operačního sledu. Hlavním úkolem krytu je jako dříve, zajistit rozvinutí hlavních sil podle plánu prvních operací. Pojetí krytu není však pasivní, jako dříve. Úkol krytu, zajistit rozvinutí hlavních sil se splní nejlépe zajištěním čáry rozvinutí v hloubce nepřátelského území. Proto vojska krytu plní svůj úkol aktivní činností na hlavních strategických a operačních směrech.

Vezmeme-li v úvahu důležitost střeoevropského válčiště, operačních směrů, vycházejících z našeho území a místo ČSLA v prvním operačním sledu, zdůrazňují tyto závěry požadavek nejvyšší stálé pohotovosti vojsk ČSLA k provedení útočné frontové operace.

K tomu, aby se požadavkem udržování stálé vysoké bojové pohotovosti nenarušila ekonomická základna státu, je nutno přistoupit na minimální rozsah opatření, zajišťujících takovou pohotovost vojsk, která by dovolila odražení vzdušného úderu a okamžité rozvinutí operací. To znamená, že některá vojska je nutno udržovat v stálé vysoké bojové pohotovosti, některá je možno ponechat v míru na snížené bojové pohotovosti a doplňovat je nebo stavět v nejkratších mobilizačních lhůtách.

V stálé vysoké bojové pohotovosti, zabezpečující kdykoliv neprodlené zahájení bojové činnosti je nutno udržovat:

- všechny útvary a svazky raketových vojsk
- vojska PVOS
- letectvo
- armády prvního sledu, dislokované v příhraničních prostorech
- nejnutnější zálohy a jednotky zabezpečení frontu.

V snížené bojové pohotovosti s lhůtami doplnění Č + 24 -48 je možno ponechat armádu druhého sledu a některé frontové zálohy a součásti frontového týlu za předpokladu, že mohou být včas doplněny v případě zvýšeného nebezpečí napadení.

V delší mobilizační pohotovosti mohou být zbývající prostředky, zejména výcvikové útvary a zařízení. Přitom frontový týl (zbytek) a svazky a útvary určené k doplňování ztrát by neměly mít delší lhůty mob. pohotovosti než M 2 - M 3.

Z teritoriálních prostředků by měly být ve vysoké pohotovosti

- vojska PVOS
- radiační blázná síť
- prostředky pro řízení dopravy
- prostředky pro obnovu a údržbu komunikací.

V naší armádě nejsou tyto minimální požadavky do důsledků splněny, což by mohlo být vážným nebezpečím v případě nenadálého útoku se strany ozbrojených sil NATO.

Zejména armády prvního sledu doplňují některé důležité prostředky (např. ženijní, týlové a dokonce i protiletadlové útvary) až do Č + 48.

Také armádní týly a zejména nejnnutnější prostředky frontového zabezpečení nemají postačující pohotovost k tomu, aby neočekávané provedené frontové operace bylo zabezpečeno plynulým proudem zásobování a dostatečným včasným rozvinutím zařízení zdravotnické služby.

Aby se odstranily nepříznivé důsledky nižší bojové pohotovosti v době míru, je připraveno postupné skryté doplnění vojsk, kterým je možno v případě zvýšeného nebezpečí války doplnit vojska frontu na počty potřebné k zajištění vysokého stupně bojové pohotovosti pro případ napadení. Tato opatření mohou být však účinná jen budou-li včas provedena, tj. nepřipustíme-li překvapení se strany nepřítele.

2) Možnosti plnění požadavků na složení, organizaci a pohotovost vojsk ČSLA v době míru.

Udržování armády v míru a zvláště armády na vysokém stupni bojové pohotovosti, má nepříznivý vliv na ekonomii socialistického státu. Proporce mezi náklady na armádu a na obranu země, které jsou pasivní položkou státního rozpočtu je třeba pečlivě vyvážit, aby připravenost armády a celé obrany země odpovídala mezinárodní vojensko politické situaci, tj. stupni možného ohrožení a nebezpečí války, ale aby přitom výdaje na obranu neměly vážný vliv na snížení tempa růstu životní úrovně obyvatelstva a na investice v národním hospodářství a tím způsobem nesnižovaly morálně politický faktor a případně i ekonomický faktor vojenského potenciálu země.

Zvláště nepříznivé pro národní hospodářství jsou stále vysoké počty armády, neboť osoby zařazené do armády (tak jako ostatně do celého správního aparátu) se nepodílejí na rozšířené reprodukci, tj. na tvorbě produktu, ani na tvorbě národního důchodu, ale spotřebovávají jej. Z tohoto hlediska je účelné stanovit pro udržení potřebné pohotovosti pokud možno nejnižší stav mírové armády, potřebné doplnění pak provádět jen na nejnnutnější dobu vážného ohrožení.

Organizace vojsk v podrobnostech odráží různé vlivy i protichůdné požadavky. Např. na jedné straně je potřeba, aby útvar a svazek měl co možná největší bojovou sílu a byl schopen samostatné dlouhodobé činnosti. K tomu je třeba, aby byl pohyblivý, co možná odlehčený, avšak na druhé straně musí být vybaven nejúčinnější technikou, což má zpravidla za následek zvýšené počty, obtížnější přípravu, složitější zabezpečení a zásobování.

Rozsah armády omezují možnosti státu a to jak v počtech lidí, tak i v možnostech materiálního vybavení i ve finančních prostředcích.

a) Bezprostřední vliv na celkový rozsah armády mají rezervy lidí. Z toho rozhodujícím faktorem je počet vojáků základní služby, který závisí především od počtu narozených v jednotlivých ročnících. Počet i hodnotu v jednotlivých ročnících nelze ničím měnit.

Celkový počet vojáků základní služby lze pak ovlivnit pouze stanovením délky základní služby. Vycházíme-li z toho, že délku základní služby v současné době by nebylo vhodné prodlužovat z hledisek politických i hospodářských, pak počty osob, které jsou k dispozici, velmi přesně omezují celkový rozsah ozbrojených sil. Nyní je potřeba vojáků základní služby stanovena tak, že může být pokryta jen s použitím všech branců, včetně kádrově závadných a se sníženou zdravotní klasifikací, bez ponechání jakýchkoliv rezerv. Tento stav má nepříznivé důsledky v tom, že je ztížen výběr na funkce poddůstojníků, ztížen výcvik, snížena hodnota naplnění jednotek a sociální případy se mohou řešit jen ve velmi omezeném počtu. Tento stav má velmi nepříznivý vliv na řešení otázek výstavby armády a sice v tom, že za situace, kdy rozsah armády je na hranicích lidských možností, jakákoliv změna v plánované výstavbě ať v počtu či v kvalitě nebo jen urychlení výstavby vyvolává vždy otázku úhrady ze stávající podstaty armády. To je úkol obtížný a jeho řešení ve svých důsledcích se musí nepříznivě odrazit. Nedostatek vojáků základní služby nás nutí i k tomu, řešit naplněnost počtů útvarů a svazků diferencovaně až do jednotlivých divizí, podle jejich úkolu předvídaného v počátečním období války. Zde musí být hlavním měřítkem požadavek pohotovosti svazků, která je kromě jiného přímo závislá na stupni naplněnosti počtů. Vývoj techniky a politická situace však vyžadují nutně provádět potřebné změny a úpravy, takže nelze říci, že je možno provádět výstavbu armády podle přesně vypracovaných plánů.

Počty vojáků z povolání a občanských zaměstnanců vojenské správy přímo rozsah armády nelimitují, protože jsou odvozeny od celkového rozsahu armády a podrobného organizačního učlenění a propracování organizace. Musí však být stanoveny rozumně z přísných hledisek hospodárnosti tak, aby celkové počty armády tvořily úměrnou proporcii mezi vojáky základní služby a vojáky z povolání i občanskými zaměstnanci. Z toho hlediska složení naší mírové armády není příznivé.

K 1.9.1962 má Čs.lidová armáda v plánovaných počtech:

generálů a důstojníků	42 459
praporčíků	12 531

C e l k e m vojáků z povolání	54 990

Vojáků základní služby (128 818)
(včetně absolventů ŠDZ /1 891/
posluchačů a žáků škol /14 873/).

Poměr vojáků z povolání k vojákům základní služby je
1 : 2,65.

Občanských zaměstnanců u rozpočtových organizací 34 000.

Na tento nepříznivý poměr má vliv značné rámcování v naší armádě. Čím je armáda více rámcována, tím je nepříznivější poměr mezi vojáky z povolání a základní služby. Avšak kromě této objektivní příčiny jsou i další, mezi něž patří nehospodárný přístup k požadavkům při tvorbě organizace, snaha utíkat od kumulovaných funkcí, předimenzování těch složek armády, které nemají přímý vztah k pohotovosti a rozvinutí armády, požadování vytváření kádrových rezerv i na funkcích, které nejsou nutné pro mírovou ani válečnou armádu, stanovení nízkých norem i udržování v armádě takových zařízení, která armáda přímo nepotřebuje.

Proto bylo v letošním roce přijato velením armády rozhodnutí snížit plánované počty vojáků z povolání i občanských zaměstnanců, které bylo schváleno usnesením VKO ÚV KSČ dne 25.10.1962.

Jeho uskutečnění se předpokládá provést odstraněním shora uvedených příčin.

b) Vybavení armády technikou a materiálem má podstatný vliv na organizační strukturu armády.

Především je třeba ujasnit, že naše armáda vzhledem k úkolu a spojeneckým závazkům musí být vybavena moderní technikou. To v současné době znamená, že se musí rozvíjet v těchto hlavních směrech: musí být motorizována a tanková. Dále musí být vybavena raketovými zbraněmi vojskovými, frontovými i PVO. Letectvo musí být přezbrojeno na nové typy letounů, musí být budován průzkum technickými prostředky a obrana proti němu, musí mít prostředky ochrany proti ZHN, ostatní techniku útvarů zabezpečení (ženijní, spojovací, silniční apod.) udržovat na soudobé úrovni.

Dále třeba ujasnit, že tento složitý proces vývoje a zavádění moderní techniky neprobíhá současně. Zatímco motorizace armády byla zakončena již v roce 1957, plánovitě řešení tankovosti bylo v roce 1958 teprve vypracováno a uskutečňuje se postupně a v současné době není ještě zakončeno. Přezbrojení letectva na moderní typy letounů a zavádění jiné letecké techniky představuje nepřetržitý proces. S výzbrojem Čs.lidové armády raketovými zbraněmi bylo započato v roce 1960 a výstavba se teprve provádí. Složitě jsou rovněž otázky vybavení armády spojovací, ženijní a jinou technikou.

Vcelku možno říci, že ekonomické zabezpečování potřeb armády je charakterizováno v současné době intenzivním zaváděním moderní bojové techniky, která ve své konstrukčně - technické části je stále složitější a náročnější - a to jak z hlediska výrobního, tak z hlediska odborného zvládnutí.

Je možno konstatovat, že největší podíl výdejů na výstavbu ozbrojených sil tvoří právě výdaje na výzbroj, bojovou techniku a zásoby všech druhů materiálu. Podíl plánu materiálně technického zabezpečení ČSLA v celkové výši rozpočtu MNO se pohybuje okolo 60 %.

Pro srovnání je možno uvést, že materiál pěší divize z r.1938 představoval - ve srovnatelných cenách - hodnotu zhruba 140 milionů, zatímco dnešní motostřelecká divize má materiálu zhruba za tři čtvrtiny miliardy a tanková divize za více než miliardu.

Nutnost zabezpečovat armádu progresivní bojovou technikou přímo ovlivňuje její organizaci i rozsah a tempo výstavby.

Především tím, že je nutno jí přizpůsobit možnostem dodávek. Tuto možnost ovlivňuje mnoho činitelů. Složitost a náročnost výroby nových druhů techniky klade stále větší nároky na rozsah výrobních kapacit, na speciální stroje a vybavení i na vyspělost kádrů na závodech. Výroba je náročná nejen po stránce pracnosti, souběžně rostou i nároky na speciální materiály (nikl, hliník, mosaz atp.).

K tomu ještě přistupuje ta skutečnost, že náš stát není s to sám zvládnout otázky vývoje a výroby. Jsme v těchto věcech do značné míry závislí na SSSR a jiných státech socialistického tábora.

V závislosti na rozvoji nových prostředků zákonitě roste význam některých druhů vojsk a vznikají nové druhy nebo obory činnosti, zatímco souběžně ztrácí některá dosavadní vojska na významu. Pro národní hospodářství to znamená nutnost přestavby nebo i budování nových výrobních úseků se všemi důsledky, promítajícími se od investiční výstavby a surovinových základen až po školení a výchovu nových kádrů.

Přítom je třeba brát v úvahu i další činitele, zejména nutnost vyrovnání platebních bilancí a závislost vynakládaných finančních prostředků na růstu národního důchodu. Ty především působí negativně na výši dodávek techniky i tam, kde z hledisek kapacitních a výrobních by bylo možno i vyšší požadavky armády splnit.

Stručně ukázaná složitost zavádění moderní techniky do armády ukazuje, že při konkrétním řešení se nevyhneme určitým změnám v plánované výstavbě. V naší armádě je tato otázka tím složitější, že se nedostává lidských rezerv, jak bylo řečeno vpředu a je proto nutné hledat úspory a tím i změny v armádě.

Jako příklad je možno uvést situaci v roce 1961, kdy byly postaveny nově dva hlavní úkoly ve výstavbě armády - vytvoření frontového velení (velitelství frontu, útvarů jeho zabezpečení a celý frontový týl) a urychlení výstavby raketových vojsk. Žádných rezerv pro jejich výstavbu nebylo, K řešení úkolu bylo nutno přistoupit zrevidováním dosavadního plánu výstavby i stávající organizace cestou oddálení výstavby jiných útvarů a zařízení a dalším zrámcováním a snížením mírových počtů některých útvarů. To se nemohlo obejít bez změn nejen v organizaci, ale i v dislokaci, materiálním i finančním zabezpečení, investiční výstavbě.

3. Organizační struktura a výstavba Čs. lidové armády

a) Srovnání celkového rozsahu mírové a válečné armády:

	generálů a důst.	prapor- číků	poddůst. a mužstva	Celkem
Válečné armády	86 368	24 725	439 434	550 527
Mírové armády	42 459	12 531	152 466	207 456

Z toho vyplývá, že

- celkový rozsah válečné armády není vysoký a odpovídá možnostem doplnění během války i za předpokladu velkých ztrát, počítáme-li, že stát může během války povolát do bojující armády cca 10 - 12 % obyvatelstva, tj. 1 200 000 - 1 400 000 vojáků. (V roce 1955 měla válečná armáda 760 397 a mírová armáda 219 808 vojáků),

- poměr mezi válečnou a mírovou armádou je příznivý z hlediska rychlého rozvinutí a dosažení pohotovosti. Dosahuje-li mírová armáda cca 38 % válečné, je tím vytvořena příznivá situace odpovídající požadavku vysoké pohotovosti. Jde však o to, aby v mírové armádě byly posíleny především ty prvky, které slouží k pohotovosti útvarů a svazků na něž se kladou zvýšené požadavky. Naopak, aby nebylo mnoho prvků, které neslouží přímo k přípravě a rozvinování na válečnou armádu.

V kritických připomínkách a návrzích je často doporučováno, aby byla stanovena směrná čísla pro jednotlivé druhy vojsk a služeb, a aby mírová armáda byla vybavena rovnoměrněji.

Stanovení směrných čísel pro rozvoj druhů vojsk a služeb by nebylo správnou cestou pro usměrnění výstavby armády. Především směrná čísla nelze vymyšlet, je nutno k nim dojít podrobným rozpracováním organizace armády potřebné pro boj a vedení války. Proto za základ organizační struktury nutno

brát strukturu válečné armády vcelku i v podrobnostech. V ní se odráží skutečná potřeba svazků, útvarů zabezpečení i týlových zařízení, jejich organizační struktura i materiální vybavení. Vypracováním válečné organizace je dána skutečná potřeba i vzájemný poměr jednotlivých druhů vojsk a služeb. Směrná čísla by tedy mohla být odvozena od válečné struktury armády. Avšak vypracovaná struktura válečné armády podléhá neustálým změnám v závislosti od technického rozvoje i rozvoje vojenské vědy. Například zavedením ženijních strojů do divizních ženijních praporů se změnila jejich organizační struktura i počty. Směrné číslo by nebylo vhodným usměrňováním práce na výstavbě, spíše naopak by mohlo vést k uspokojení, zatím co je třeba, aby válečná struktura armády byla neustále studována a upravována podle výsledků rozvoje.

Mírovou armádu je nutno odvozovat od válečné armády. Přitom je třeba, aby při stanovení rozsahu mírové armády i jednotlivých jejích útvarů bylo zabezpečeno

- požadovaný stupeň pohotovosti,
- nejvýhodnější rozvinutí vzhledem k předpokládanému úkolu,
- dobré podmínky výcviku a života útvaru,
- možnost vycvičení potřebného počtu záloh i mírových kádrů,
- dobré ošetření a udržování techniky včetně NZ materiálu.

Z toho vyplývá, že stupeň naplněnosti a materiálního vybavení mírového útvaru nelze odvozovat od válečného paušálně, procenty nebo podobnými šablonovitými metodami. Naopak je třeba pečlivě vážit všechny ukazatele u každého útvaru zvlášť. Přitom nutno vidět, že mírová podstata útvaru a možnost jeho zmobilizování tvoří nedílnou jednotu při posuzování možností dosažení celkové pohotovosti. Tuto zásadu je třeba uplatňovat nejen při posuzování základní

organizační struktury mírové armády, ale i při posuzování organizace jednotlivých útvarů i ve svazku. Například: mostřelecké divize 1. a 4. armády jsou naplněny v průměru na 90 %, avšak jejich dělostřelecké pluky jen na 59 %. Posoudit, zda je to správné nelze jen prostým srovnáním s ostatními útvary divize, nutno vzít v úvahu též podmínky zmobilizování. Mobilizace dělostřeleckého útvaru je poměrně jednoduchá, vycvičených záloh klasického dělostřelectva je dost, závažnějším momentem v mobilizaci dělostřeleckých útvarů je pouze dodání tahačů z národního hospodářství, což je možno eliminovat vhodnými mobilizačními opatřeními. Jestliže to dovoluje plnění úkolu, je možné takové řešení pokládat za správné.

Proto mají-li být účelně spojeny požadavky vysoké pohotovosti s hospodárně vynaloženými náklady na mírovou armádu, je třeba mít mírovou armádu diferencovaně naplněnou. Diferenciaci naplněnosti je nutno provádět především v tom směru, aby zvýšené mírové naplnění měly především ty útvary a svazky, které jsou rozhodujícími pro sílu a bojeschopnost armády na začátku války.

V tomto směru velení Čs. lidové armády se neřídí jen vlastními poznatky a závěry, nýbrž bere za základ úkol stanovený vojskům Čs. lidové armády Spojeným velením. Jak organizace a složení Čs. lidové armády v míru a za války, tak počty a typy výzbroje a bojové techniky jsou každoročně upřesňovány a projednávány v generálním štábu Sovětské armády a s hlavním velitelem spojených ozbrojených sil. Dohody jsou sepsány v protokolu, který je státní dokument, schvalovaný na obou stranách nejvyššími orgány strany a vládami ČSSR i SSSR, jako konkrétní výraz závazků vyplývajících z vojenských ustanovení Varšavské smlouvy.

V tomto smyslu jsou udržovány na zvýšených mírových počtech svazky 1. a 4. armády, raketové útvary, vojska PVOS a bojové útvary letectva i některé útvary zabezpečení.

Ostatní část armády musí být udržována na snížených mírových počtech v závislosti od možností, úkolů a potřeby vycvičení záloh.

b) Srovnání vševojskových svazků:

Základ organizační struktury naší armády tvoří vševojskové svazky.

Válečná armáda má jich celkem 16 z toho 9 msd a 7 td,
mírová armáda 11 z toho 6 msd a 5 td.

Z toho je 8 svazků v armádách 1. sledu (1. a 4.) a jsou na vysokých mírových počtech (90 % válečných počtů). Druhá polovina válečného počtu vševojskových svazků, rovněž 8, se formuje mobilizačně. Z toho 3 svazky jsou v míru silně zrámcované, (27 - 30 % válečných počtů), takže představují v podstatě jen mírovou bázi pro rozvinutí. Tyto tři mírové svazky se rozvinují na válečné počty a každý vytváří ještě jeden svazek dvojením. Další dva svazky se vytvářejí na bázi VVP (z toho je jeden tankový). Pro 8 svazků vytvářených v mobilizaci jsou v míru jen 3 zrámcované svazky.

Naše armáda má tedy polovinu válečného počtu svazků na vysoké naplněnosti, takže mohou s malým doplněním nebo i bez něho zahájit bojovou činnost, avšak druhou polovinu má naopak tvořenou v mobilizaci s nízkou mírovou základnou, i se slabším materiálním vybavením.

Toto uspořádání válečných svazků odpovídá požadavku, aby svazky armád 1. sledu byly schopny zahájit ihned bojovou činnost, u ostatních je nutno počítat s tím, že budou domobilizováni případně až v průběhu bojové činnosti a postupně přesunováni na frontu.

c) Raketové vojsko

je v naší armádě ve výstavbě od roku 1960. V letošním roce budou plně dobudovány dvě raketové brigády a jeden divizní oddíl a vytvořeny základy pro další urychlenou

výstavbu. Výstavba raketového vojska byla v důsledku vývoje situace v roce 1961 urychlena oproti původnímu plánu. I když toto opatření vyvolalo a vyvolá některé nepředvídané zásahy, je třeba je provést vzhledem k významu útvarů raketových vojsk pro naši armádu. Raketové útvary je nutno stavět na válečné počty, aby byla zajištěna jejich pohotovost a použitelnost a také proto, aby byly urychleně vycvičeny potřebné počty záloh. Zatím žádné zálohy v tomto vojsku nemáme. Výstavba raketových vojsk a některých jiných nových prostředků si vyžádá zvýšení počtu armády v dalších letech, protože útvary klasického dělostřelectva, které rušíme, jsou v míru značně rámcované, takže nestačí na pokrytí potřeby nových prostředků. Úvaha o nejnútnejším zvýšení počtů armády je zapracována do perspektivních počtů armády do roku 1965, schválených usnesením VKO ÚV KSČ dne 25.10.1962.

d) Armádní útvary 1. sledu (dělostřelecké brigády, protiletadlové brigády, protitankové brigády, ženijní brigády, pontonové prapory, spojovací pluky, chemické pluky) je nutno udržovat rovněž na zvýšeném naplnění. Avšak možnosti dovolují mít je na 40 - 50 % válečného stavu, což dovoluje jejich rychlé zmobilizování v průběhu 12 - 24 hodin s výjimkou nově vytvářených protiletadlových a protitankových pluků do 36 hodin. Z těchto svazků je dále třeba věnovat pozornost dobudování ženijních brigád a pontonových praporů. Protiletadlové brigády jsou z armádních útvarů na nejnižších počtech (33 % válečných počtů), protože jsou zatím vybaveny neperspektivním klasickým dělostřelectvem. Ve výstavbě je počítáno zaměnit je počínaje rokem 1964 raketovými prostředky.

e) Týl armád 1. sledu

Má v současné době všechny prvky pro rychlé rozvinutí (automobilní útvary, silniční útvary i sklady), které zabez-

pečují rozvinutí polních útvarů postupně ve 24 hodin, obdobně jako útvary zabezpečení.

Na zvýšení pohotovosti armád 1. sledu má vliv i to, že svazky, útvary a zařízení jsou oproštěny, až na některé výjimky, od dvojení válečných útvarů.

Celkově lze říci, že organizační struktura svazků, útvarů a zařízení 1. a 4. armády vytváří předpoklady pro dosažení požadované pohotovosti.

f) Útvary a zařízení 2. vojenského okruhu

O vševojskových svazcích se pojednává ve stati ad b).

Útvary zabezpečení a týlové útvary jsou na nízkých mírových počtech (15 - 30 % válečných počtů), jsou silně zrámcovány a zásadně dvojí. Zvyšování mírových počtů u nich nelze provádět, protože to nedovolují možnosti. Proto je nutno věnovat zvýšenou pozornost mobilizačním přípravám a v rámci možností vytvářet lepší podmínky pro rozvinutí u některých frontových útvarů.

g) Útvary frontového týlu a MNO

Týl frontu má v mírové armádě nově postavené v roce 1961 automobilní, silniční a PHM útvary. U ostatních týlových útvarů a zařízení frontu je připraveno jejich mobilizační rozvinutí i další výstavba. I když pohotovost alespoň části frontových týlových útvarů vyžaduje vytvoření výhodnějších podmínek pro mobilizační rozvinutí, nelze tento požadavek splnit prostým zvyšováním mírových počtů. Kromě mobilizačních příprav je třeba hledat i jiné cesty. K posílení pohotovosti silničních útvarů bylo přijato rozhodnutí o sloučení nynějších silničních útvarů silně zrámcovaných s útvary vojenských staveb. Tím bude docíleno podstatně lepší mírové naplnění, usměrnění výcviku i potřeby pracovních sil a zlepšení jejich pohotovosti. Osvědčilo se též

postavení části automobilních jednotek na bázi ČSAD. Jsou zkoumány možnosti rozšiřování těchto opatření i na jiné týlové útvary.

h) Vojska protivzdušné obrany státu (7. armáda PVOS)

V roce 1961 byla vytvořena pro zabezpečení protivzdušné obrany státu 7. armáda PVOS. Vojska PVOS je nutno udržovat ve stálé bojové pohotovosti. Počínaje rokem 1960 bylo započato s urychleným přezbrojením útvarů klasického protiletadlového dělostřelectva na raketové jednotky protivzdušné obrany. Jejich přebudování je v podstatě zakončeno (bráněné prostory Praha, Brno, Ostrava a Bratislava), v roce 1963 bude dokončeno přezbrojení útvaru v prostoru Plzeň.

Útvary stíhacího letectva PVOS jsou postupně modernizovány. Útvary radiotechnického vojska jsou doplňovány novou radiolokační technikou.

Vzhledem k nutnosti udržování stálé bojové pohotovosti jsou útvary 7. armády PVOS na vysokých mírových počtech. Protiletadlové raketové útvary a radiotechnické útvary na 100 %, letecké pluky na 90 %, útvary zabezpečení jsou naplněny tak, aby mohly být zmobilizovány v rozmezí 12 - 24 hodin.

ch) Letectvo

V 10. letecké armádě jsou vojska rovněž udržována na vysoké pohotovosti a mírové naplněnosti. Letecké pluky jsou naplněny na 90 %. Ostatní útvary armády jsou řešeny obdobně jako u 7. armády PVOS s krátkou dobou zmobilizování. Ve výstavbě se předvídá přezbrojení letounů na nové typy s raketami a dále i vyřešení otázky zvýšení počtů vrtulníků.

i) Vojenské školy

Plánované počty vojenských škol:

	důst./ ŠDZ	prap.	podd. a mužstvo	posluchači a žáci	Celkem
Stálý stav	5275/159	1 151	5 141		11 726
posluchači - žáci				12 888	12 888
C e l k e m					<hr/> 24 614

Z celkového počtu armády (207 456) to činí 12 %.
Podrobnější propočty jsou uvedeny v příloze.

j) Útvary a zařízení MNO

Týlová zařízení MNO včetně dílenských zařízení a oprávněných závodů jsou připravena k mobilizačnímu rozvinutí v potřebných lhůtách. V jejich organizační struktuře se dosud vyskytuje značná nejednotnost, příliš vysoké počty důstojníků, které mohou být zaměněny občanskými zaměstnanci a v některých případech celkově vysoký počet zaměstnanců.

Tyto disproporce jsou řešeny při provádění prověrky organizace v letošním roce.

Struktura Čs. lidové armády vcelku odpovídá požadovanému stupni bojové pohotovosti. Její mírová naplněnost je řešena diferencovaně podle konkrétních úkolů. Armáda je postupně doplňována novou bojovou technikou a je schopna vést boj v soudobých podmínkách. Do roku 1965 se počítá s dalším jejím rozvojem v těchto hlavních směrech:

- dokončení naplněnosti tanků,
  - zřízení taktických raketových útvarů,
  - dobudování operačně taktických raketových svazků,
  - zřízení vojenských protiletadlových raketových útvarů,
  - přezbrojení letectva nadzvukovými letouny s raketami,
- a zvýšení počtů vrtulníků,
- dobudování výstavby útvarů protiradiotechnické služby,
  - dokončení výstavby geodetických odřadů pro zabezpečení raketových vojsk,
  - doplnění nové spojovací a ženíjní techniky.

4. Některé otázky nehospodárnosti mající vliv na organizaci armády

- úměrnost stanovení hodností. V hodnostech důstojníků v bojových svazcích a útvech nejsou vážnější disproporce. K neúměrnému stanovení hodností důstojníků došlo zvláště u vojenských úřadů, některých týlových a výrobních zařízení, ve štábech okruhu a armád i v ministerstvu národní obrany. Tato okolnost nejen zvyšuje finanční náklady, ale odráží se i v hodnocení lidí, povyšování a má také vliv na požadavky kvalifikace a tím i na počty škol.

V hodnostech poddůstojníků došlo celkově k nadměrnému jejich plánování, zvláště u speciálních útvarů a zařízení. Vysoký počet poddůstojníků má závažné důsledky ve zvyšování požadavků na školení a doplnění, zvyšuje tím celkovou potřebu v doplnění mírové armády a vytváří přebytky poddůstojníků v zálohách. V plánování hodností důstojníků je třeba zavést zásady pečlivého hodnocení významu funkce i potřebné kvalifikace a srovnatelnost s předepisováním plánovaných hodností u bojových svazků a útvarů. Hodnosti poddůstojníků je třeba plánovat především na velitelské funkce a při odborných funkcích pečlivě vážit odpovědnost pro předepsanou hodnost;

- plánování řidičů a zabezpečení jejich výcviku. V naší armádě se každoročně cvičí 18 - 20 000 řidičů kolových i pásových vozidel. Celkem je povoláváno do ozbrojených sil ročně 80 - 85 000 branců. To znamená, že každý 4 branec je cvičen na řidiče a odpočítáme-li počty poddůstojníků a některých specialistů, kteří se vybírají podle civilních odborností, pak je cvičen na řidiče každý 3 branec. To je vysoký počet, který se jen ztěžívá vybírá a ochuzuje výběr pro jiné potřebné odbornosti i poddůstojníky. Vysoký požadavek potřeby řidičů vyplývá z toho, že při jejich plánování se počítá na každý automobil s řidičem bez ohledu na jeho předurčení. Při plánování řidičů v mírové armádě se doporučuje vycházet z těchto zásad:

a) řidiče na každý automobil plánovat tam, kde je to potřeba z hledisek pohotovosti nebo plného mírového využití vozidla,

b) jednoho řidiče na 2 auta plánovat tam, kde jsou stanoveny snížené normy proběhu km, pokud to není na újmu pohotovosti. U uložených vozidel v NZ plánovat na 3 auta jednoho řidiče,

c) provést důsledně kumulaci řidiče s jinou funkcí u speciálních aut, která jsou součástí komplexní soupravy.

Výcvik řidičů je zabezpečován tak, že se cvičí rok před nastoupením základní služby ve Svazarmu a dosahují přitom řidičského průkazu III. třídy a potom v armádě. Docvičení těch řidičů, kteří po výcviku ve Svazarmu a při nastoupení základní služby prokázali menší znalosti a návyky v řízení vozidla bylo prováděno ve zvláštních výcvikových automobilních praporech. Takové řešení je nevhodné, protože docvičení řidičů je možno provádět přímo v útvech a výcvikové automobilní útvary zrušit. V armádách byly tyto prapory zrušeny již v letošním roce, pro útvary MNO byl zatím ponechán 1 výcvikový automobilní prapor, který se předpokládá zrušit v roce 1963. Výcvik řidičů ve zvláštních výcvikových automobilních praporech je nejen nevhodný, zvyšuje počty armády a nepříznivě se odráží také přímo v pohotovosti útvarů, poněvadž řidiči, i když s menšími návyky, by v případě potřeby mohli s vozy vyjet;

- výcvik poddůstojníků - specialistů byl dosud prováděn ve zvláštních školních útvech a zařízeních buď centrálně, nebo v armádách. Například školení tankových specialistů je prováděno dosud v armádních tankových základnách, ačkoliv jde o vojáky tankových a motostřeleckých pluků a jejich výcvik je možno provádět v divizních opravárnách. Zde je účelné uplatnit zásadu, že výcvik poddůstojníka i specialisty se provádí v útvech;

- vliv unifikace, výzbroje a vojenské techniky. Značného významu při zabezpečování potřeb armády a její organizace nabývá otázka unifikace bojové techniky a materiálu. Zde o unifikaci v rámci spojeneckých vojsk i v rámci vlastní armády a mezi civilní a vojenskou technikou.

Dosažení unifikace vojenské techniky a materiálu v rámci spojeneckých vojsk je nutné z hlediska bojového použití při zabezpečení výstavby a doplňování potřeb vojsk v době míru i za války. Z hlediska bojového použití je nutno v průběhu války předpokládat, možnost podřízení národních svazů a svazků do smíšených svazů a frontů. Použití neunifikované výzbroje, bojové techniky a materiálu by způsobilo značné obtíže při jejich doplňování, zvláště u munice, náhradních dílů a dalšího specializovaného materiálu, nutnými pro zabezpečení exploatace techniky. Značné obtíže by rovněž vznikly při zajišťování oprav techniky, poněvadž poškozenou techniku by bylo nutno v mnoha případech zasílat k opravě na různá místa a do značných vzdáleností.

Soudobá technika zařazená ve výzbroji armád tvoří do značné míry uzavřené systemové celky, ve kterých jednotlivé druhy na sebe navazují a vzájemně se doplňují. Při jejich značném počtu, počtu druhů a složitosti není technicky možné a ekonomicky únosné, aby v době míru i za války bylo zajišťováno komplexní doplňování vojsk touto technikou vlastní výrobou jednotlivých států. Aby bylo dosaženo efektivního využití ekonomických možností jednotlivých druhů, je nutno rozdělit úkoly ve vývoji i výrobě techniky a tím dosáhnout soustředění úsilí na menší počet úkolů. To umožňuje i dosažení větší seriovosti ve výrobě, efektivnějšího využívání vynaložených investic, lepší zapracovanosti pracovníků, dosažení vyšší kvality, použití mechanizace a automatizace při výrobě apod. Soustředění úsilí národního hospodářství jednotlivých států na menší počet úkolů umožňuje dosáhnout jejich rychlejšího vyřešení a při výrobě ve velkých seriích rychlejšího zabez-

pečení potřeb vlastní armády. Základním předpokladem pro toto rozdělení úkolů je důsledná unifikace výzbroje v rámci spojeneckých vojsk.

V rámci vlastní armády je nutno dosáhnout rovněž unifikace výzbroje mezi jednotlivými druhy vojsk. Jedná se např. o elektrocentrály, automobily, radiostanice apod. Dosažení této unifikace umožňuje lepší manévr materiálem, lepší zabezpečení oprav, zjednodušuje doplňování ztrát a zejména zjednodušuje požadavky na národní hospodářství. Velký význam pro využití ekonomického potenciálu země a rychlého rozvinutí válečné výroby po vyhlášení hospodářské mobilizace, má použití unifikovaných součástek, dílů, případně celků používaných v národním hospodářství i při vývoji vojenské techniky. Vývoj civilní techniky, které je možno použít pro potřeby armády, je nutno ovlivnit tak, aby svými parametry vyhovovala potřebám vojsk.

Dosažení unifikace výzbroje a vojenské techniky značně ovlivňuje i organizační strukturu armády. Za účelem jednotného řízení, systému velení, výcviku vojsk, využívání zkušeností a předpisu Sovětské armády je mimořádně důležité při řešení otázek organizace neustále srovnávat organizační strukturu naší armády s armádou Sovětskou. Právě různost materiálu a vojenské techniky působí i na tomto poli značné potíže.

5. Celkový závěr

Organizační struktura Čs. lidové armády odpovídá vcelku požadavkům bojeschopnosti a pohotovosti a umožňuje splnění úkolů. Při další výstavbě armády a řešení její organizace je třeba udržovat ji neustále na vysokém stupni pohotovosti a bojeschopnosti, aby byla připravena odrazit nenadálý útok protivníka. Při plnění tohoto úkolu dodržovat tyto zásady:

a) Za základ organizační struktury považovat strukturu válečné armády, kterou neustále studovat a rozvíjet.

b) Při rozpracování otázek výstavby armády a její organizace porovnávat všechny ukazatele s možnostmi státu.

c) Zajišťovat vybavení armády progresivní technikou, přednostně dokončit výstavbu raketových vojsk a doplnění tanky.

d) Strukturu i rozsah mírové armády odvozovat od válečné.

e) Při řešení rozsahu i organizace mírové armády uplatňovat zásadu diferencovaného naplnění až do jednotlivých svazků a samostatných útvarů podle potřebného stupně jejich pohotovosti. Na zvýšených počtech udržovat ta vojska, která mají rozhodující význam pro odražení nenadálého útoku a zahájení bojové činnosti na začátku války.

f) Při rozhodování o vybavení mírových útvarů posuzovat všechny ukazatele v komplexu a účelně kloubit požadavky vysoké pohotovosti a hospodárnosti.

g) Důsledně uplatňovat zásady maximální hospodárnosti v útvarech a zařízeních, které neslouží přímo k pohotovosti a rozvinutí válečné armády. Nedopustit vytváření neúčelných rezerv.

h) Při řešení organizace a organizační struktury armády využívat v maximální míře zkušenosti Sovětské armády a zajistit, aby organizační struktura umožňovala jednotu řízení, řešení materiálních otázek, výcviku a využití i jiných zkušeností Sovětské armády.